

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Lzhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1887. l.

XXVII. leto.

O potrebi stalne razstave učil za slovenske šole.

(Govoril pri letošnjem občnem zboru „Slovenskega učiteljskega društva“ v Ljubljani
J. Lapajne.)

Šole po Slovenskem so se še pred nekaterimi leti odlikovale s tem, da so posebno marljivo gojile drugi deželni, zlasti nemški jezik. To dōbo smo Slovenci nekoliko užé prestali, a ne še popolnoma. Nastopila je zdaj druga hvalevrednejša dōba, v kateri zavedni in marljivi slovenski učitelji pridno gojé materinščino, ne da bi na pravem mestu in o pravem času nemščino zanemarjali. Te struje v slovenskem šolstvu ste vender le bolj teoretične vrednosti; temeljiti pouk v jezikih je le za inteligencijo posebne važnosti. Za praktično življenje donāša največ koristi to - le pravilo iz ukoslovja: „Poučuj nazorno!“ Načelo o nazornem poučevanju terja pa veliko učnih sredstev, dobrih učil v obče in zadostno samoučil. O tem so bili pedagogi užé od nekđaj edini. Kar hočemo dobro razumeti, to moramo prej v svojih čutih imeti, t. j. videti ali slišati, tipati ali vohati ali okušati. Zato mora učitelj predmete, o katerih v šoli učí, otrokom kazati. Vsaj je užé slavni Komenski se v tem smislu izrazil, rekoč: „Učitelj bi moral prav za prav vse učiti, ako bi imel vso učno tvarino in vsa potrebna učna sredstva skupaj zbrana, tako nekako, kakor na notnem papirji“.

Učitelji po Slovenskem učé veliko, a dozdeva se mi, da učencem malo kažejo. Temu sami niso krivi. Po naših revnih krajih imajo šole še zeló premalo učil; marsikatera šola pogreša še takih, ki so po šolskem in učnem redu užé 20 let zaukazana. Nekatere šole bi še imele ali bi si vsaj omislile potrebnih učil, ako bi imele potrebnih prostorov za njih shrambo, potrebne sobe in omare.

Vender nas vse te neugodne okoliščine ne smejo plašiti, da ne bi slovenski učitelji koraka naprej storili tudi v stroki učil, kakor smo na šolsko-književnem se užé precej naprej pomaknili. V vzgled naj bodo nam sosedni bratje, nemški in hrvatski učitelji. Poslednji imajo vrlo delujoči „književni zbor“, ki poleg obilih knjig in knjižic, ki jih izdaja, nabira v svojih prostorih tudi učila; oni imajo „zavezo učiteljskih društev“, ki nabira gradivo za „učiteljski dom“. Opozoriti pa bi si dovolil danes slovensko učiteljstvo na delovanje nemških učiteljev v zadevi stalnih razstav učnih sredstev. Pri tem opomnil bi najprvo na svoj spis v lanskem „Učiteljskem Tovarišu“ o stalni razstavi učil v Gradci. Ta stalna razstava pa ni bila prva v tej stroki. Prej in še večje razstave te vrste so bile v Lipski, Avgzburgu, Zürichu, New-Yorku, Dunaji. O stalni razstavi učil v Gradci sem užé lani pisal v tem listu mej drugim: Pred štirimi leti so se

v Gradci trije mestni vrli ljudski učitelji združili v ta namen, da so začénjali nabirati po širokem svetu pri raznih založnikih izdana učila. Razposlali so dotična vabila znanim firmam po Avstriji, Nemčiji, Švici in dr. Uspeh užé začetkoma ni bil majhen, a je rasel od dné do dné. Kmalu je narastla množica učil tako, da so se komaj pripravila v sobi učitelja Kmetiča, kjer je imel ta gospod razpostavljeno zbirko vseh priprav za pisanje, kar so jih razni národje po svetu kdaj rabili. Ta zbirka je še zdaj v tej razstavi in priča o veliki marljivosti učitelja Kmetiča, ki je to panogo znanosti tako skrbno gojil. (Ta delavni učitelj je letos umrl). Učila: knjige, karte, globi, stroji, aparati, modeli so se pa bolj in bolj množili. Razstavnemu odboru bi bilo tesno prihajalo, ko je začel misliti o svojih malih prostorih, ako ne bi bilo za šolstvo vneto Graško mesto v Franc Jožef-ovi šoli dalo za razstavo tri prostorne sobe z velikim hodnikom, kar je storilo brezplačno; pohištvo, omare je odbor s prošnjami dobil tudi večinoma brezplačno; on sam je delal marljivo, pa ravno tako brezplačno. Na ta način je bilo mogoče, da so danes vsi imenovani prostori natlačeni z učili lepimi, z učili raznovrstnimi. Začetkoma je trojica odbornikov pač segla nekoliko v žep, da je pokrila nemale poštné troške, katerih se pa tudi kasneje ni manjkalo. Založniki iz inozemstva pošiljali so sicer brezplačno svoje artikeljne, a carino, kaj veliko, in véasih tudi poštnino in vozino moral je vender le odbor poravnati. To je pokrival iz nabranih darov, vsaj večinoma. Ta važni zavod pa ni mogel biti brez glasila. Zato so ukrenili drugo hvalevredno podjetje ustanovitelji te razstave. Začeli so izdajati mesečnik (stane 1 gld. 20 kr. na leto) pod imenom: „Erstes österr.-ungar. Lehr- und Lernmittelmagazin“, kojega založbo je prevzela knjigarna Cieslar v Gradci. List se nam dopada posebno radi tega, ker se pečá edino le s šolstvom. Prinaša ocene in opise novih učil in knjig, našteva učila in knjige, katere založniki v razstavo z nova pošiljajo, prinaša zapisnik od ministerstva potrjenega šolskega blagá, vsebino nemških šolskih in znanstvenih časopisov (škoda, da se na slovanske proizvode ne ozira) in še marsikatero dobro drobtino za ljudsko šolo. Zanimive so v lanskem in predlanskem letniku životopisne črtice upokojenega Graškega učitelja Fr. Fassl-a, v katerih opisuje zlasti Spodnje-Štajersko učiteljsko in šolsko življenje pred 40 in 50 leti. Učitelj Fassl je služil namreč na slov. Štajeru, posebno v Celji; bil je znan z vsemi odličnimi spodnjimi Štajerci tiste dóbe, zlasti z vrhim slovenskim šolnikom in nadzornikom Rudmaš-em. Gosp. Fassl je bil dober pedagog, kakor kaže njegovo pero, izvrsten muzik in lepopisec, kakor smo se osebno prepričali v njegovi družbi v Gradci. Mož ima več nego 70 let na hrbtu, a je čil in še zdrav na duhu in na telesu.

Po tem uvodu opisatj mi je z nekaterimi splošnimi potezami razstavo, katero smo si 24. jul. t. l. pod vodstvom Graških učiteljev gg. Kmetiča in Fassla, ogledali sledeči slovenski učitelji: deželni poslanec F. Stegnar, nadučitelj Burnik (iz Kamenika), Suher (iz Ptuja), Štefančič (iz Kamenika), Krulec (iz Ljubljane in podpisani).

Zastopane so v tej razstavi vse stroke ljudskega šolstva, a mnogo je učil, ki bi se morda z večjim uspehom rabila na srednjih (če ne še višjih) šolah, nego v elementarnih (ljudskih in meščanskih) učilnicah. Do zdaj je došlo razstavnemu odboru okolu 1000 dupošiljatev jako različne vrednosti. Vmes so pošiljatve kaj velike in visoke cene; ena sama firma je poslala učil, ki so do 1000 gld. vredna; a mej tolikimi pošiljatkami je gotovo tudi kaka drobtina, ki morda piškavega oreha ni vredna. Vkupna cena razstave pa je morda užé čez 20.000 gld. Kakor smo prevedeli, nadaljevale bodo firme svoja pošiljanja tako, da bode odbor težko vse lepo urejeval. Kazalo bode — po naših nazorih — ločiti učila, ki ugajajo v prvi vrsti elementarnim šolam, od onih, ki so bolj primerna srednjim in drugim učilnicam. Naposled bode pa zopet iz vsote ljudsko-šolskih učil

izbirati samo uzorne stvari; kajti zdaj je vmes tudi kaj takšnega, kar po vsem ni vredno, da bi se kot praktično priporočevalo.

Že lani, ko sem opazoval to razstavo, izrazil sem na tihoma željo, da bi bilo treba tudi slovenskim učiteljem v Ljubljani lotiti se enakega dela. Kar koristi nemškimi, štajerskim učiteljem, to tudi slovenskim škodovalo ne bo. Kar je mogoče graškim učiteljem ustvariti, to bodo tudi ljubljanski učitelji v stanu v življenje obuditi. Ako je dotični odbor dobival podpore in spodbudo od vlade, mesta, dežele, od založnikov, knjigarjev in učiteljev, — utegne enake pripomoči doseči tudi odbor ljubljanskih učiteljev, ki bi se v ta namen ustanovil. Lotiti se nam je na vsak način tega podjetja, da za nemškimi učitelji zaostali ne bomo. Glejte, gospoda, nemški učitelji še s tem popolnoma zadovoljni niso, da imajo le v velikih mestih ravno opisano stalno razstavo. Po svojih strokovnih listih priporočujejo še, da bi se tudi po malih mestih snovale prostovoljne zbirke učil ali celó muzeji. Navajajo, kako lahko je dobiti celó brezplačno zbirke živali, rastlin in rudnin, zbirke tehnoloških predmetov in izdelkov. Priporočajo snovanje odborov, ki bi po lokalnih listih pozivali prijatelje omike in napredka, da darujejo pripravnih reči itd.

Iz nemških strokovnih listov izvemo velik broj šolskih prijateljev, ki šolam to in uno brezplačno darujejo. O tem se je meščanska šola v Krškem sama prepričala. Veliko učil je dobila brezplačno; največ so pa lovci darovali; ti so ustreljene ptiče in druge nam prinašali, kar smo lepo preparirali in shranili v obširnih prostorih, ki so nam na razpolaganje. Pohod slovenskih učiteljev v Ljubljano bi se povečšal, ako bi se tu otvorila taka stalna razstava, ki bi vse slovenske učitelje mikala. Ona bi lahko kazala morebiti še slovensko, ali vsaj deloma slovansko lice. Druge razstave nimajo specifično slovanskih učil (da si ima graška krasne ruske slike za nazorni nauk), a razstava za slovanske šole v Ljubljani bi nabirala poleg kosmopolitičnih in nemških osobito še slovanska učila, mej katerimi utegnejo biti tudi užé lepe, rabljive in praktične reči. Da bi se nakana izvršila, treba bi pač bilo, da bi „Slovensko učiteljsko društvo“ pripoznalo potrebo take stalne razstave, in potem pozvalo ljubljansko učiteljstvo ljudskih in srednjih šol, rekoč: Prijatelji tega podjetja, stopite in združite se v dotični odbor in pojdite na delo, dokler sije dan!

Ponavljalni pouk.

(Konferenčna razprava pri okrajni učiteljski skupščini v 2. dan avgusta v Logatcu.

Poročal J. Pipan, nadučitelj v Črnem Vrhu.)

Izkušnja nas uči, da gre delo človeku najbolje in najhitreje spod rok, če je prepričan o njega koristi in pomenu, bodisi si za javnost, bodi si za posamičnega. Koliko truda in napora pa stane delo človeka, ako se peča ž njim prisiljen, ali pa če se zanj kaj ne zanimiva. Naposled je pa sad vsega tega truda površen in polovičarsk, mogoče celó ničev.

Ako kaj tacega zapazimo pri rokotvorih, v koliko večji meri se nam pokaže še-le pri pouku, če učenci ne spoznajo koristi pouka, če se ne učijo za-sé, ampak za učitelja, za šolo, ako je priučevanje tega ali onega predmeta le posledica strahu pred kaznjivo. Res je, da se na ta način ta in oni kaj prisvojí, toda le za malo časa. Ko si bo otrešel šolski prah, odpadlo mu bo ob enem tudi vse, kar je slišal v šoli. In ako še zajde izstopivši iz šole — kar je skoraj neizogibno — v surovo in vsemu lepemu in koristnemu se rogajočo družbo, odplavajo mu vsi lepi nauki, koje je kedaj slišal.

V vsakdanji šoli se otrok večinoma mehanično priučí, kar šola tirja; treba je le, da si učitelj pridobi otroško ljubezen in da potem metodično postopa pri pouku. Pri